

GENERALDEBATTEN I NORDISK RÅD

Ærede president,

La meg først få gi uttrykk for den norske regjerings store glede over å se Nordisk Råd i Oslo igjen. La oss alle håpe at vi, når sluttstrek fredag settes for denne sesjon, kan gå fra hverandre i vissheten om at vi har maktet å bringe det nordiske samarbeide enda noen viktige skritt fremover.

Vi vil bidra vårt til å styrke dette samarbeidet, og bygge det videre ut. Vi bygger på erkjennelsen av at det brede samarbeide som er etablert har gitt vesentlige resultater for alle parter i det. Den norske regjering er overbevist om at det er mulig å komme enda lenger enn i dag, og at vi alle vil kunne høste ytterligere fordeler av et utvidet samarbeide på mange områder.

I disse bestrebelser står naturlig nok det offisielle samarbeidsapparat, særlig gjennom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd - helt sentralt. Men samtidig må vi ikke glemme at det nordiske samarbeide er mye mer enn dette. Selve grunnlaget for det brede samarbeidet er jo den helt enestående situasjon vi har her i Norden, - med en samhørighetsfølelse mellom våre folk som vel savner sidestykke. Uttrykket "den nordiske familie" er langt mer enn en talemåte. Det markerer en realitet.

Men også denne samhörighet utenom det formaliserte samarbeid trenger å styrkes i en tid hvor ikke minst de nasjonale kulturer er utsatt for sterke påvirkninger utenfra. Man kan neppe sterkt nok understreke viktigheten av alt som kan bidra til at følelsen av nordisk enhet og samhörighet bevares og utdypes. I denne sammenheng er det naturlig bl.a. å tenke på de mange former for kulturutveksling mellom de nordiske land. Og i vår tid bør man ikke minst være oppmerksom på de fundamentale virkninger som utvidede muligheter til å se hverandres fjernsyn kan få.

Man møter fra tid til annen uttalelser som kan gi inntrykk av at det nordiske samarbeide er i ferd med å gå i stå fordi man ikke kommer med omfattende samarbeidsprosjekter som virkelig kan appellere til fantasien. Jeg er ikke enig i en slik vurdering. Samarbeidet er nok best tjent med vel gjennomarbeidede og realistiske tiltak, som virkelig kan være til gagn for alle berørte parter. Det er ikke noe negativt for samarbeidstanken å konstatere at man lettere vinner frem ved å ta de mange små skritt fremover istedenfor å prøve seg på "det store spranget".

Behovet for nøkternhet og realisme, men samtidig behovet for nye fremskritt, blir også understreket av den vanskelige økonomiske situasjon i våre land. Det er neppe til å unngå at denne situasjon også vil få konsekvenser for det som kan satses av midler til enkelte typer samarbeidstiltak akkurat nå. Vi må derfor satse på å

styrke samarbeidet også gjennom øket effektivisering, og legge vekt på at prosjekter rimelig raskt kan gi konkrete resultater. I denne sammenheng er det også naturlig å vurdere formene for det nordiske samarbeide. Den arbeidsgruppe som nå er nedsatt under ledelse av stortingsrepresentant Jo Benkow vil kunne gi viktige positive impulser.

Det helt sentrale økonomiske problem i dag er den bekymringsfulle sysselsettingssituasjon. Vi har alle grunn til meget sterk uro over den internasjonale krise, med en faretruende ledighet, som vi dessverre nå også merker med full tyngde i de nordiske land.

Vi står overfor alvorlige sosiale og andre samfunnsmessige skadevirkninger av at så mange arbeidsføre og arbeidsvillige mennesker - ikke minst ungdom - blir fratatt muligheten til å gjøre en slik skapende innsats som de ønsker. Selv om vi har tallrike uløste oppgaver, greier vi ikke å utnytte den verdifulle ressurs som ligger her. Dette representerer en alvorlig utfordring til oss alle. Dersom vi ikke lykkes med å få problemene under kontroll, vil vi lide meget mer enn økonomiske tap. Vi kan også få farlige konsekvenser for den samfunnsmessige stabilitet både i Vesten og i andre deler av verden.

Dette er vel ikke stedet og tiden for en inngående behandling av alle årsakene til krisen. Men noen av dem berører direkte Rådets arbeid.

Blant årsakene til problemene er at landene prøver å løse egne problemer ved tiltak som uvegerlig rammer andre lands produksjon. Overdrevne subsidieordninger til egne bedrifter kan slå ut gode produsenter i andre land. Slike subsidieordninger kan også bidra til en overproduksjon som etter noen tid fører til et sammenbrudd av enkelte markeder. Skipsbygningen og skipsfarten er sørgelige eksempler på slike krisevirkninger av oversubsidiering. Voldsomme nedsettelse av kursen på egen valuta kan gjøre det urimelig vanskelig for andre land å konkurrere. Såkalte ikke tollmessige handelshindringer kan bli brukt for å hindre at andre lands varer kan bli solgt som vanlig. Erfaringen er at slike tiltak gjør større skade hos andre enn nytte hos en selv, og derved bidrar til å utdype krisen i verdensøkonomien i det hele.

Dette er problemer som vi både må bekjempe direkte i forholdet mellom de nordiske land, og gjennom vår deltagelse i annet internasjonalt samarbeid.

Redusert inflasjon og andre faktorer skaper gunstigere forutsetninger enn tidligere for å ta politiske initiativ for et bedre internasjonalt samarbeid for å overvinne krisen og massearbeidsløsheten. Men skal dette gi varige positive resultater må man samtidig forebygge en ny inflasjonsbølge, som erfaringsmessig ville føre til ny krise senere.

Det er av største betydning at tiltak blir gjennomført i flere land samtidig, og samordnet, men på en differensiert måte i samsvar med hvert enkelt lands økonomiske handlefrihet.

Det vil sikkert også være nordisk enighet om at det er et presserende behov for et bedre valutasamarbeid mellom de større land, for å oppnå bedre stabilitet i kursforholdene mellom de valutaer som betyr mest i verdensøkonomien. Uroen på valutamarkedene er blant de faktorer som bremser satsing på utenlandske markeder, og derved bremser investeringene og utdyper krisen.

Et ytterligere vesentlig område for internasjonal innsats for å overvinne krisen, må være tiltak for å hindre økonomisk sammenbrudd i utviklingslandene. En slik politikk kan gis mange begrunnelser. En virkningsfull begrunnelse kan være at tap av markeder i utviklingslandene også vil slå tilbake på industrilandene selv i form av sviktende sysselsetting.

Arbeidet for å motvirke arbeidsløshet og styrke det økonomiske fellesskap står også sentralt i de tre medlemsforslag som er lagt frem til denne sesjon fra henholdsvis den konservative gruppe, den sosialistiske gruppe og midten-grupperingen. Selv om forslagene naturlig nok er noe forskjellige av natur og konkret utforming, er hensiktene de samme. Det er derfor spesielt verdifullt at det har lyktes for Rådets økonomiske utvalg å legge frem en samlet innstilling om økonomisk samarbeidsspørsmål.

Jeg håper at det vil vise seg mulig for Rådet, med utgangspunkt i de foreliggende forslag, å styrke grunnlaget for en bred og samordnet offensiv på dette område.

Men vi skal heller ikke glemme at det hele tiden gjøres en verdifull innsats for å fremme det praktiske økonomiske samarbeide i Norden. En av hovedoppgavene må være å legge forholdene best mulig til rette for samarbeide mellom selvstendige bedrifter på tvers av landegrensene. Her er grunnlaget for et nærmere samarbeide bl.a. lagt i den rekommendasjon som ble vedtatt i 1980 etter forslag fra de konservative partier. Det er nedlagt et betydelig arbeide for å klarlegge hvilke hindringer som i dag foreligger for samarbeide på tvers av landegrensene. Men det er dessverre samtidig riktig å si at det har vist seg vanskelig å få et tilfredsstillende tempo i arbeidet for å få fjernet de konkrete hindringer av lovmessig og reguleringsmessig art.

Dette var bl.a. årsak til at den norske regjering ifjor tok et initiativ for å oppnå raskere fremskritt i arbeidet på endel nærmere angitte felter. Jeg skal ikke her gå i detalj når det gjelder de enkelte forslag. Men la meg nevne at de bl.a. gjelder liberalisering av kapitalbevegelser som et ledd i arbeidet med å lette samarbeidet mellom nordiske bedrifter. Videre gjelder det et nordisk handlingsprogram på datateknologiområdet. Og det gjelder forslag om automatisk lisensiering ved etablering av rederivirksomhet i andre nordiske land.

Statsministrene har uttrykt positiv vilje til handling på disse områdene. Jeg forstår det slik at man f.eks. er enige om at det nordiske arbeidsmarked og den nordiske samhandel bør kompletteres med friere bevegelse for kapital og friere etablering av ny virksomhet i Norden. Jeg håper at denne positive vilje vil kunne føre til at det pågående utredningsarbeide kan gi konkrete resultater innenfor en rimelig tidsramme.

Når det gjelder samarbeidet på det datateknologiske område, foreligger det til denne sesjon et ministerrådsforslag om et handlingsprogram. Vi er fra norsk side meget fornøyd med at saken er kommet så langt, og håper at de konkrete forslag vil kunne la seg gjennomføre rimelig raskt.

Dette er alt sammen tiltak som kan bidra til å virkeliggjøre ønsket om "Norden som hjemmemarked". Samtidig er det imidlertid viktig at myndighetene i de nordiske land gjør sitt til å forhindre forstyrrelser i det økonomiske samarbeide gjennom plutselige omlegninger av politikken i det enkelte land. Stabilitet i de forholdene som myndigheter styrer med, er en forutsetning for den planlegging som de enkelte bedrifter må foreta.

Selv om de norske reaksjoner på den svenske devaluering ifjor høst antagelig er vel kjent, bør jeg neppe unnlate å nevne, i dette øverste organ for nordisk samarbeid, at størrelsen av den svenske devaluering var og er et hårdt slag for Norge, særlig fordi den kom i en situasjon hvor norsk næringsliv allerede hadde store vanskeligheter i

konkurransen med Sverige. Den svenske krone har siden 1972 sunket i verdi med ca. 30 % i forhold til norske kroner. En slik utvikling får uvegerlig skadelige konsekvenser for samarbeidet. Man kan jo bare prøve å stille seg i deres sted som må konkurrere med varer som selges i kroner som er blitt 30% billigere på 10 år.

Men det viktigste må nå være å se fremover og sørge for at det som er skjedd blir til minst mulig skade. For å gjenskape tilliten må vi finne samarbeidsformer som garderer mot lignende store rystelser i fremtiden. Det er ikke realistisk å tenke seg at alle kursbevegelser kan forebygges, sålenge landene blir utsatt for så ulike påkjenninger og fører hver sin selvstendige økonomiske politikk. Det er når bevegelsene blir så store som vi har opplevd i senere tid at de skaper akutte vanskeligheter for andre.

Det kan være naturlig å behandle også spesielt samarbeid mellom enkelte nordiske land i Nordisk Råd, for å bidra til at de andre land får anledning til å ta opp eventuelle muligheter for å komme med.

I denne sammenheng er det naturlig å nevne at Sverige og Norge arbeider med planer om et utvidet samarbeid om forsvarsmateriell. Små land møter spesielle problemer ved utvikling av slik produksjon, fordi egne behov sjelden tillater produksjon av tilstrekkelige mengder til å gjøre prisene akseptable. Vi håper det vil

vise seg mulig å oppnå en avtale om like store leveranser begge veier, eventuelt ved å ta med andre teknologisk interessante produkter i samme avtalesystem.

Som kjent arbeider Finland og Norge også med spørsmålet om deltagelse i det svenske satelittprosjektet Tele-X. Vi forutsetter at dette ikke må få en form som hemmer mulighetene for Nordsat.

Arbeidet er ennå ikke kommet så langt at det på noe tidspunkt har foreligget noen form for overenskomst. Fra norsk side kan vi imidlertid måtte gi beskjed om at vi ikke kan gå inn i prosjektet med en så stor andel som tidligere tenkt fra svensk side, i lys av at det industrielle og teknologiske utbytte for Norge ikke synes å berettige så stor betaling fra norsk side som man har ventet fra svensk side.

----- o -----

Den meget vanskelige økonomisk situasjon er en stor utfordring til regjeringene i de enkelte nordiske land, men den er en like stor utfordring til det nordiske samarbeide. La oss derfor være enige om at vi alle, hver på vår kant, vil gjøre vårt ytterste for at det brede samarbeide som er etablert mellom de nordiske land også kan utnyttes positivt i arbeidet for å løse dagens

alvorlige spesielle problemer. Jeg er overbevist om at denne sesjon i Nordisk Råd vil manifestere dette ønske, og understreker igjen vår vilje til å bidra til at det videre arbeide vil gi konkrete resultater til beste for våre folk.